

"רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כולנה"

מטרות:

- להכיר דמויות של נשים שהיו דוגמה ומופת בתרומתן ובפעילותן למען החברה והקהילה.
- להביא למודעות תכונות ייחודיות של נשים שאפשרו להן לפעול ולתרום לחברה במגוון תחומים.
- לחזק את הרצון לתרום ולהשפיע במהלך השירות.

עזרים:

- קטעי מקורות.
- כלי כתיבה.

מהלך ההפעלה

שלב א' - אישי

על הקירות תלויים דפים ובהם שמות של נשים בהיסטוריה היהודית שתרמו תרומה משמעותית לחברה. כל משתתפת בוחרת דמות אחת, שעם תכונה ייחודית שלה היא מזדהה - ותולשת אותה מתוך הדף.

כל משתתפת מנמקת את בחירתה בכתב ומתייחסת לשאלות הבאות:

1. מהי התכונה הייחודית בדמות שבחרת? נמקי.
2. באיזה תחום ייחודי תרמה הדמות שבחרת?
3. תני דוגמה לדמות נשית המהווה עבורך מודל להזדהות אישית והדגישי את התכונה הייחודית שבה (אפשרי גם מהמעגל הקרוב אליך).

שמות הנשים

שרה, רבקה, רחל, מרים, צפורה, בנות צלופחד, דבורה, יעל, אסתר המלכה, רות, חנה (אם שמואל), יהודית, רחל - אשת ר' עקיבא, שלומציון, הנרייטה סאלד, שרה אהרונסון, חנה סנש, נחמה ליבוביץ, גולדה מאיר, רבקה גובר, רות דיין, חייקה גרוסמן, מניה שוחט, רחל המשוררת, נעמי שמר, לאה גולדברג, רחל ינאית בן צבי, טובה סנהדראי, הרבנית רחל נריה, טובה אילן, אסתי רוזנברג, ועוד ועוד.

שלב ב' – קבוצתי

- 3 המשתתפות מתחלקות לחמש קבוצות.
- 3 כל משתתפת מספרת לחברותיה בקבוצה על הדמות שבחרה, המהווה עבורה מודל להזדהות.
- 3 נציגה מכל קבוצה תרשום את התכונות שנבחרו, על גבי לוח הכיתה (מאמינה בה', גומלת חסדים, מסורה, יוזמת, יזענית, מתמידה, מנהיגה, נאמנה, מחנכת, אחראית וכדומה).
- 3 המנחה מחלק לכל קבוצה דף מקורות שונה. כל מקור עוסק בדמות נשית אחרת.

חברות הקבוצה יעיינו בדף ויתייחסו לשאלות הבאות:

1. מהן התכונות המיוחדות שמאפיינות את הדמות?
2. יש טוענים שהתכונות מולדות ויש טוענים שהתכונות נרכשות. מה לדעתכן נדרש מאדם כדי להוציא תכונות מהכוח אל הפועל?
3. כיצד עשויות התכונות של הדמויות במקורות שלפניכן להיות מודל משפיע ומאתגר לעשייה ותרומה למען החברה במציאות המורכבת של היום?

שלב ג' – במליאה

כל קבוצה מתארת את הדמות שבחרה, תוך דגש על תכונותיה המיוחדות, המהוות את הבסיס לתרומתה לקהילה.

שאלה לדיון:

שם ההפעלה "רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כולנה..." מה כל אחת מכן לוקחת משם זה ומתכוונת לפעול על פיו?

ניתן לקיים דיון על:

- היענות לאתגרים המזומנים לבת בשירות הלאומי.
- היענות לאתגרי התקופה בכלל.

קטעי מקורות

ברוריה

א. מעשה בר' מאיר שהיה יושב וזורש בבית המדרש בשעת המנחה ומתו שני בניו. מה עשתה אמם? הניחה אותם על המיטה ופרשה סדין עליהם.

במוצאי שבת בא ר' מאיר מבית המדרש לביתו. אמר: היכן שני בני? אמרה לו: לבית המדרש הלכו. אמר: צפיתי בבית המדרש ולא ראיתים. נתנה לו כוס של הבדלה והבדיל. חזר ואמר לה: היכן שני בני? אמרה לו: הלכו למקום פלוני ועכשו הם באים. הקריבה לפניו לאכול. לאחר שאכל אמרה לו: רבי, שאלה אחת יש לי לשאול. ענה: אמרי שאלתך. אמרה לו: רבי, קודם היום בא אחד ונתן לי פיקדון, ועכשו בא ליטול אותו – אחזיר לו אותו? אמר לה: בתי, מי שיש לו פיקדון אינו צריך להחזירו?

אמרה לו: חוץ מדעתך לא הייתי מחזרת אותו. מה עשתה? תפשה אותו ביזו העלתו לחזר והקריבה למיטה. נטלה הסדין מעליהם וראה שניהם מתים. התחיל בוכה ואומר: בני בני! רבותי, רבותי! רבותי בדרך ארץ, ורבותי שהיו מאירים עיני בתורתם! באותה שעה אמרה לו: רבי, לא כך אמרת לי שאנו צריכים להחזיר פיקדון לבעליו – כך "ה' נתן וה' לקח, יהיה שם ה' מבורך". (על פי מדרש משלי ל"א, ילקוט שמעוני שם)

ב. בשכונתו של ר' מאיר היו בריונים, והיו מצערים אותו הרבה, התפלל עליהם ר' מאיר שימותו. אמרה לו ברוריה אשתו: מה דעתך? משום שנאמר: "יתמו חטאים...?" וכי כתוב "חוטאים?" "חטאים" כתוב. ועוד, עבור לסוף המקרא:

"ורשעים עוד אינם". כיון שיתמו חטאים ורשעים עוד אינם. אלא בקש עליהם רחמים שיחזרו בתשובה - "ורשעים עוד אינם"!

ביקש עליהם רחמים וחזרו בתשובה. (ברכות דף י')

מרים הנביאה

על פי שמות ט"ו, כ'–כ"א

"ותקח מרים הנביאה... את התוף ביזה ותצאנה כל הנשים אחריה בתופים ובמחולות ותען להן מרים: שירו לה' כי גאה גאה..."

בתופים ובמחולות – מובטחות היו צדקניות שבזר שהקב"ה עושה להן ניסים והוציאו תופים ממצרים.

ותען להן מרים – משה אמר שירה לאנשים, הוא אומר והם עונים אחריו ומרים אמרה שירה לנשים (רש"י מכילתא, סוטה ו'). כשם שאומר משה כל השירה לאנשים, כך אמרה מרים כל השירה כולה לנשים, כי מרים היתה לנשי ישראל כמו משה ואהרון לגברים. לכן אמר הנביא (מיכה ו', ז): "ואשלח לפניך את משה אהרון ומרים". שלושה פרנסים טובים עמדו להם לישראל ואלו הם: משה, אהרון ומרים, והבאר היתה בזכות מרים (תענית ט'). מתה מרים – נסתלקה הבאר. על הים זכו גם

הנשים לראות פני שכינה. הנבואה התחילה במרים, וכל הנשים יצאו בעקבותיה במעמד זה, וכולם זכו לנבואה, כי מרים היתה מורה לנשים.

שרה

על פי בראשית י"א, כ"ט

אברהם אבינו היה מכניס אורחים ידוע. במדבר, במקום שבו היו עוברים ושבים, היה בית שבו הכל מוכן לאורחים וארבעה פתחים לו לבית מארבעה כיוונים. בבית זה חיכו לאורחים, כיבדו אותם כיד המלך והשיבו נפשם מעמל הדרך. לאחר מכן היו מוכנים לקבל השפעה רוחנית, שהיה אברהם מלמדם: ברכו את ה' שהוא זן ומפרנס לכל.

שרה היתה שותפה מלאה למעשיו אלו של אברהם, הן למעשה הגשמי והן למעשה הרוחני. בכל מקום שאליו הגיע אברהם אבינו ונטה אוהלו, לא חדל לחשוף את הידיעה וההכרה שיש בורא לעולם, מלך ליקום יחיד ואין בלתו.

“ואת הנפש אשר עשו בחרן” - אברהם היה מגייר את הגברים ושרה היתה מגיירת את הנשים.

אשתו של אבא חילקיה

על פי תענית, כ"ג

אבא חילקיה בן בנו של חוני המעגל היה. כשהיה העולם נצרך לגשמים היו החכמים משגרים אצלו וביקש רחמים וירדו גשמים. פעם אחת נצרך העולם לגשמים. שיגרו אצלו שני תלמידי חכמים שיבקש רחמים. באו לביתו ולא מצאוהו. הלכו אצלו לשדה ומצאוהו שהוא עוזר...

כשהגיע לעיר יצאה אשתו כשהיא מקושטת וכשהגיע לביתו נכנסה אשתו תחילה, ואחר כך נכנס הוא, ואחר כך נכנסו החכמים.

אמר אבא חילקיה לאשתו: יודע אני שלא באו אצלי החכמים אלא בשביל גשמים, נעמוד ונעלה לעלייה ונבקש רחמים. אפשר שיתרצה הקדוש ברוך הוא ויירדו גשמים ולא נחזיק טובה לעצמנו. עלו לעלייה, עמד הוא בזווית זו ואשתו בזווית זו וביקשו רחמים. קדם ועלה ענן מצד זווית של אשתו.

כשירד אמר להם: ברוך המקום שלא הצריך אתכם לאבא חילקיה. אמרו לו: יודעים אנו שהגשמים בזכותך ירדו, אלא יפרש לנו מה דברים אלו שהם תמוהים לנו...ומפני מה קדם ועלה הענן מצד זווית אשתך ואחר כך מצד זווית שלך?

ענה אבא חילקיה לחכמים: ... משום שהאשה מצויה בבית ונותנת פת לעני וקרובה הנאתו, ואני נותן מעות לעני ואין הנאתו קרובה. (על פי תענית כ"ג)

◀ רחל - אשתו של ר' עקיבא

על פי כתובות ס"ב-ס"ג, נדרים נ'

ר' עקיבא רועה של כלבא שבוע היה. ראתה רחל בתו של כלבא שבוע שהוא צנוע ונעלה, אמרה לו: אם אתקדש לך, תלך לבית המדרש? אמר לה: הן. נתקדשה לו בצנעא. שמע כלבא שבוע והוציאה מביתו והזירה הנאה מכל נכסיו. הלכה ונישאה לר' עקיבא. בימות החורף היו ישנים במתבן, והיה מלקט תבן מתוך שערותיה. אמר לה: אלמלי (אילו) היה בידי הייתי נותן לך ירושלים של זהב. בא אליהו ונדמה להם כבן אדם וקרא על הפתח ואמר להם: תנו לי קצת תבן, שאשתי ילדה ואין לי במה להשכיבה. אמר ר' עקיבא לאשתו: ראי אדם זה, שאפילו תבן אין לו. אמרה לו: לך ולמד בבית המדרש. הלך וישב שתיים עשרה שנה בבית המדרש לפני ר' אליעזר ור' יהושע.

לסוף שתיים עשרה שנה עמד וחזר לביתו והיו עמו שנים עשר אלף משתתפים. יצאו הכל לקראתו. שמעה אשתו ויצאה אף היא לקראתו... כשהגיעה אצלו נפלה על פניה והיתה מנשקת רגליו. דחפה תלמידיו, אמר להם: הניחוה, שלי ושלכם - שלה הוא... (כתובות ס"ב-ס"ג)

◀ בנות צלופחד

בנות צלופחד יצרו תקדים משפטי שעל פיו כאשר האב נפטר ואין לו בנים, בנותיו יורשות אותו. הן באו בתביעה אל משה רבנו. לדבריהן, עליהן לקבל חלק ונחלה בארץ ישראל: כיוון שאביהן מת ללא בנים, על הבנות לקבל את חלקו בירושה.

בנות צלופחד מרחיבות את הקדושה למימד המקום. הן לא מוכנות להיות מחוץ למעגל יורשי הארץ. מבחינתן, יש קדושה עצומה לאדמה, ולכן אינן מוכנות לוותר עליה. מאחר שהחוק אינו חל על המקרה שלהן, הן יוזמות "תיקון לחוק הנחלות". ואל מול התמהים על תעוזתן משיב הקדוש ברוך הוא: "כן בנות צלופחד דוברות!" ומשה מצטווה לתת להן נחלה, וכך מונחלת פרשת הירושה לבנות שאין להן אחים.

בנות צלופחד חכמניות הן, דרשניות הן, צדקניות הן:

חכמניות הן שלפי השעה דברו.

דרשניות הן שהיו אומרות אילו היה לו בן לא דיברנו.

צדקניות הן שלא נישאו אלא להגון להן.

